

STUDIA IUVENUM

2011

Szerkesztette:

FÓNAI Mihály – SZILÁGYI Emese

A kötetben szereplő tanulmányokat a szerzők témavezetői és DETEP -
tutorai lektorálták.

Kiadja a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. SZABADFALVI József, dékán

ISSN 1789-9060

Debrecen, 2011

Nyomdai munkálatok:

DELA Kft., Debrecen

Felelős vezető: Ujvári Béla

Tel.: 52/533 – 183

© A szerzők, 2011

© A szerkesztők, 2011

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak bármely része semmiféle formában nem sokszorosítható.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
AZ ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA	
PHD - HALLGATÓINAK TANULMÁNYAI	11
<i>ALFÖLDI ÁGNES DÓRA</i>	
Bizonyítási elméletek a büntetőeljárás jogban	13
<i>HAJDU JÓZSEF ÁKOS</i>	
Historikusok a századfordulón	23
<i>ITTZÉS-TAMÁSI DÁVID</i>	
Az egészséges környezethez való jog kérdései napjainkban.....	33
<i>KOVÁCS ZSUZSA GYÖNGYVÉR</i>	
Gondolatok a cselekvőképességről.....	43
<i>LUKÁCS NIKOLETT</i>	
A clausula rebus sic stantibus jogelv modelljeinek összehasonlító bemutatása, különös tekintettel a spanyol jogterületre.....	53
<i>SIPKA PÉTER</i>	
A munkáltatói felelősség eltérő aspektusai a munkavédelemről szóló törvény rendelkezéseinek fényében.....	61
<i>SZILÁGYI EMESE</i>	
Lehet-e közcélú a politikai tevékenység?	71
<i>ZACCARIA MÁRTON LEÓ</i>	
Dogmatika és történelem.....	81
<i>ZÁKÁNY JUDIT</i>	
Az egészségügyi szolgáltatók kárfelelőssége Németországban.....	91
<i>ZOVÁNYI NIKOLETT</i>	
Az üzleten kívüli kereskedés szabályozása	101
A DETEP – TEHETSÉGMŰHELY ÁLTAL MEGHIRDETETT PUBLIKÁCIÓS PÁLYÁZAT DÍJAZOTT TANULMÁNYAI	115
<i>ALEXA PÉTER</i>	
Az igazság kérdése a büntetőeljárásban	117

BALOGH ÉVA

Visszatekintés 1989-re 127

MAGYAR ZSUZSA

A diplomáciai védelem speciális esetei és alternatívái..... 137

RÉVÉSZ ZOLTÁN

Az állami feladateállátás jövője: az e-közigazgatás 147

TOMASOVSKY EDIT

Az árva művek felhasználásának aktuális kérdései Magyarországon – nemzetközi törekvések tükrében 159

TANULMÁNYOK AZ ALKOTMÁNYJOG TÁRGYKÖRÉBŐL 171

BESENYEI BARBARA

Alapvető jogok korlátozása a Magyar Honvédségnél 173

PAPP OLGA

Sztárok és paparazzók – a kaliforniai törvényalkotó szemével..... 183

TARKÓ IZABEL ÁGNES

A családon belüli erőszak egyetemes ügyé válása 191

TANULMÁNYOK A BÜNTETŐJOG-TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.... 201

KARDOS ZSÓFIA

A lopás jogi szabályozásának kialakulása 203

MIHALCSIK LILLA LEONA

A kihallgatás vizsgálata, különös tekintettel a kihallgatás taktikai szabályaira és a szembesítésre, mint a kihallgatás speciális formájára.. 213

NYILAS KATALIN

A büntetőügyekben alkalmazott mediáció az Európai Unió követelmények tükrében..... 223

TÓTH ANDREA NOÉMI

A távoltartás anomáliái..... 233

TÖRŐ BLANKA

A bíróval szemben támasztott elvárások 243

TANULMÁNYOK A CIVILISZTIKA TÁRGYKÖRÉBŐL 255

BÁTHORI GABRIELLA

A családi jog és a társasági jog kapcsolatának egyes aspektusai 257

BORBÉLY ZITA

Az interneten kötött szerződések néhány speciális, a fogyasztókat védő szabályai267

LÁDA BERTALAN

A polgári jog és a Munka Törvénykönyve alapelveinek egybevetése ...277

SZABÓ ZSUZSANNA

Az ügyek ésszerű időn belüli befejezésének követelménye a polgári eljárásjogban.....287

SZÁSZ GABRIELLA

A domain nevek és védjegyek ütközése297

TANULMÁNYOK A NEMZETKÖZI KÖZJOG KÖRÉBŐL309

BANCSI ZSOLT

Montenegró, mint új nemzetközi jogalany311

BURÓ DIANA

A török csatlakozás német szemmel.....321

JÁNOSI PÁL

A kontinentális talapzat nemzetközi megítélése.....329

KÖLES MÁRK

Az emberiség közös öröksége az Antarktisz Szerződésben339

**TANULMÁNYOK A PÉNZÜGYI JOG ÉS KÖZMENEDZSMENT
TUDOMÁNYTERÜLETÉRŐL351**

BARTHA MERCÉDESZ

Kis önkormányzatok nagy gondban: az adósságrendezési eljárás353

BUDAI NORBERT

Online szerencsejáték, amikor nem a „bank” nyer.....365

HOMOKI DÓRA

A közigazgatás önszabályozása és a kliensek laikus képe a köztisztviselőkről.....375

MENYHÁRT ZSOLT

Az állami szerepvállalás aktuális kérdései385

NAGY BARBARA

Gyógyszeres terápia az adófizetési kötelezettségekre395

SZTÁROK ÉS PAPARAZZÓK – A KALIFORNIAI TÖRVÉNYALKOTÓ SZEMÉVEL

Hollywoodban bizony nem könnyű hírességnek lenni... Abból a szempontból legalábbis, hogy úgy tűnik, nem sok tér marad meg a magánéletnek. Például mostanában már nem elég csupán a lesifotósok elől menekülni, a turisták ellen is védekezni kell. Illusztrációként: az egyik amerikai, sztárokkal foglalkozó internetes hírportál egy Los Angeles-i utazási irodával együttműködve „Titkok és Sztárleső-helyek” elnevezéssel hírességvadász busztúrákat indít idén májustól Hollywoodban. A kirándulók a paparazzók szemszögéből ismerhetik meg a leghírhedtebb sztárleső helyeket. Ráadásul a buszokon kamerákkal felszerelkezett idegenvezetők dolgoznak majd, hogy szükség esetén azonnal rögzíteni tudják az útjukba akadó legfrissebb sztorikat.

A hírességek életét a média mindenütt érdeklődéssel kíséri, de megfigyelhető, hogy például az Amerikai Egyesült Államokban (különösen Kaliforniában, ahol sok celeb él) és az Egyesült Királyságban még fokozottabb ez a tevékenység. Ez abból is látszik, hogy a jogalkotók indokoltnak tartották, hogy jogi szabályozással válaszoljanak a jelenségre, az azzal kapcsolatos problémákra.

Írásom a közszereplőkre vonatkozó magyar szabályozás és joggyakorlat vizsgálatához kapcsolódóan született. Jelen tanulmány inkább érdekes ismertetőnek készült, és – terjedelmi korlátok miatt – nem vállalkozik a téma kimerítő elemzésére, a magyar helyzettel való összehasonlításra, csupán a hírességek védelmét biztosító, Kaliforniában alkalmazott (jogi) eszközök bemutatására.

Védelem – hogyan?

Az amerikaiakat persze nem kell féltetni a fantáziát illetően a paparazzók elleni védelem terén sem. Nemrég például kitaláltak egy olyan készüléket,

¹ Tutor: Dr. Balogh Judit egyetemi docens

amely - a fényviszonyokat folyamatosan elemezve - a lesifotós vakujának érzékelése után a másodperc töredéke alatt visszavillan, ezzel tönkretéve a képet...

De nézzük inkább a jogi szabályozást. Azért ezen a területen is született néhány érdekes ötlet. 2008-ban például Los Angeles-ben egész javaslatcsomag került a rendőri vezetőkől és városi tisztviselőkből álló alkalmi panaszbizottság elé paparazzi-ügyben. Az előterjesztők egyebek között rendőri engedélyhez kötötték volna a szakma gyakorlását, vészhelyzeti telefonszolgálatot állítottak volna fel az üldözött sztároknak, üldözőiket pedig arra kötelezték volna, hogy nagy fehér P betűs rendszámú kocsival járjanak. A javaslatok között az is szerepelt, hogy jelöljenek ki úgynevezett személyi biztonsági zónát, amelybe a fotósoknak tilos belépnie.

Jogi szabályozás az Egyesült Királyságban

Az angol jogi szabályozást csak röviden szeretném megemlíteni, hiszen itt az alapvető cél a politikai közszereplők, kiemelten a királyi család tagjainak védelme. Az országban 1997. március 21-én született egy, a zaklatás elleni védelemről szóló törvény (*Protection from Harassment Act*).² A hírességek ezen törvény alapján polgári, illetve büntetőeljárást is indíthatnak magánszférájuk védelme érdekében. Angliában emellett egyébként a Sajtópanaszügyi Bizottság (*Press Complaints Commission*) által kidolgozott magatartási kódexben³ is szerepel a magánélet tiszteletben tartásának kötelezettsége a sajtó valamennyi tagját terhelően, valamint azt is tiltja a szabálygyűjtemény az újságíróknak, hogy „megfélemlítés, zaklatás vagy folyamatos üldözés” révén szerezzenek információt az érintett személyről.

Jogi szabályozás Kaliforniában

Kaliforniában évek óta gondot okoz, hogy a lesifotósok minden eszközzel igyekeznek felvételeket készíteni a sztárok magánéletéről, családi életéről, sokszor balesetet, személyi és vagyoni károkat okozva. Az is gyakran előfordul, hogy a paparazzók zsarolják a hírességeket, hatalmas összegeket

² Protection from Harassment Act, 1997 CHAPTER 40

³ <http://www.pcc.org.uk/cop/practice.html> (letöltés dátuma: 2011. február 12.)

követelve tőlük azért, hogy ne hozzák nyilvánosságra a kompromittáló fotókat, hang- vagy videófelvételeket.

A polgári demokratikus államokban kitüntetett szereppel rendelkező alapjogként kezelik a véleménynyilvánítási szabadságot, a szólás- és sajtószabadságot. Az 1791-ben az amerikai alkotmányhoz csatolt első alkotmány-kiegészítés kimondja, hogy a „Kongresszus (...) nem csorbítja a szólás- vagy sajtószabadságot”.⁴ A kaliforniai alkotmány is tartalmazza ennek az alapvető jognak a védelmét.⁵ A sajtószabadság azonban szembekerülhet a magánélethez való joggal, amelyet a kaliforniai alkotmány szintén deklarál.⁶ Hogyan próbálja meg a kaliforniai törvényhozás feloldani ezt a konfliktust a hírességek esetén?

„Anti-paparazzi Law”

Kaliforniában Diana hercegnő tragikus halála után született meg az első, a hírességek magánéletének védelmét szolgáló törvény. A hercegnő sokak szerint a paparazzók elől menekülve szenvedett halálos autóbalesetet 1997. augusztus 31-én Párizsban. Ahogyan az a legutóbbi, Arnold Schwarzenegger (volt) kormányzó által 2010. szeptember 30-án aláírt paparazzi-törvény kommentárjában olvasható, Kalifornia volt az első amerikai állam, amely Diana hercegnő halála után „jogszabályt bocsátott ki, hogy megpróbálja megfékezni a túlbuzgó és erőszakos fotósokat és riportereket”.⁷ A törvényt 1998. szeptember 29-én írta alá az akkori kormányzó, Pete Wilson.⁸ A törvény egy új szakaszt illesztett be a Polgári Törvénykönyvbe, a magánélet védelméhez kapcsolódóan (1708.8. szakasz). Az e területen született későbbi jogszabályok nagyrészt ezt a rendelkezést egészítették ki, illetve módosították.

⁴ Amendment 1: *Congress shall make no law (...) abridging the freedom of speech, or of the press (...).*

⁵ Kalifornia Alkotmánya, 1. cikk 2. (a) szakasz: *Every person may freely speak, write and publish his or her sentiments on all subjects, being responsible for the abuse of this right. A law may not restrain or abridge liberty of speech or press.*

⁶ Kalifornia Alkotmánya, 1. cikk 1. szakasz: *All people are by nature free and independent and have inalienable rights. Among these are (...) pursuing and obtaining (...) privacy.*

⁷ [http://leginfo.public.ca.gov/pub/09-10/bill/asm/ab_2451-](http://leginfo.public.ca.gov/pub/09-10/bill/asm/ab_2451-2500/ab_2479_cfa_20100628_125856_sen_comm.html)

[2500/ab_2479_cfa_20100628_125856_sen_comm.html](http://leginfo.public.ca.gov/pub/09-10/bill/asm/ab_2451-2500/ab_2479_cfa_20100628_125856_sen_comm.html) (letöltés dátuma: 2011. február 12.)

⁸ Senate Bill No. 262 CHAPTER 1000

A hatályos szabályozás már tartalmazta, hogy aki tudatosan használja - az érintett (kiskorú esetén szülője vagy gyámja) beleegyezése nélkül - más személy nevét, hangját, aláírását, fényképét, képmását bármilyen módon, így valamilyen termékhez, szolgáltatáshoz kötődően, illetve hirdetési, értékesítési célból, felelős minden, az adott személyt (személyeket) a jogosulatlan felhasználással összefüggésben ért kárért. Az 1998-as jogszabályban a törvényalkotó létrehozott egy törvényen alapuló kereseti jogcímet a magánszféra sérelme esetére, amely felelősséget telepít arra a személyre, aki támadó, erőszakos módon behatol egy közszereplő privát szférájába annak érdekében, hogy képet, hangfelvételt, vagy más fizikai megjelenítést készítsen róla személyes vagy családi tevékenysége közben. A törvény a magánélet elleni támadásnak tekinti azt az esetet is, amikor a közszereplőnek méltányolható érdeke fűződik magánszférája védelméhez, és ezt valaki úgy sérti meg, hogy a felvétel elkészítéséhez a látási vagy hallási viszonyokat javító készüléket használ.

Egy újabb törvényt írt alá a kormányzó, Arnold Schwarzenegger 2005. szeptember 30-án, amely 2006. január 1-jén lépett hatályba.⁹ „Ez a törvény ott találja el a paparazzókat, ahol a legjobban fáj nekik – a pénztárcájukon” – mondta Cindy Montañez, a törvényt kezdeményező és kidolgozó közgyűlési tag. A szabályozás módszere tehát a lesifotósokat motiváló profit elvonása. A sztároknak a törvény nyomán lehetőségük nyílt polgári bírósághoz fordulni, ha a fotósok rendszeresen zaklatják őket. Ez azt jelenti, hogy ha a híresség legalább három alkalommal konfliktusba került a paparazzókkal, és ezzel összefüggésben kára keletkezett, pert indíthat a bíróságon. Speciális jogkövetkezményként a bíróság ítéletében kötelezheti az alperest, hogy adja ki azt a bevételt, amelyet a lesifotóval szerzett. A törvény egyébként nem csak a sztárokat védi, hanem azokat a harmadik személyeket, kívülállókat is, akik akaratukon kívül keverednek bele egy konfliktusba, és szenvednek ezáltal kárt.

2009. október 11-én ismét született egy törvény, amely a hírességek személyiségi jogait megsértő, magánéletüket zavaró lesifotósok mellett a privát szférát sértő felvételeket megvásároló ügynökségekre és médiaorgánumokra is vonatkozik.¹⁰ Az eddigi szabályozás szerint a felvételek eladása,

⁹ Assembly Bill No. 381 CHAPTER 424

¹⁰ Assembly Bill No. 524 CHAPTER 449

továbbítása, közzététele, közvetítése, más felhasználása önmagában nem minősült jogsértőnek. Az új törvény kivételt hozott létre ez alól az első eladás, eladásra való felkínálás, továbbítás, közzététel, sugárzás vagy más felhasználás tekintetében. Az ezen tevékenységek folytatói 5000-50 000 dollár polgári bírságra (*civil fine*) számíthatnak.

A legújabb törvényi szabályozás 2010-ben született, amelynek végleges változata augusztus 31-én, Diana hercegnő halálának évfordulóján hagyta el a Közgyűlést, és szeptember 30-án írta alá a kormányzó.¹¹ A jogszabály egyrészt módosítja a Polgári Törvénykönyv már említett 1708.8. szakaszát. Ezentúl akkor is alkalmazni kell az ebben foglalt jogkövetkezményeket, ha a kép-, hangfelvétel vagy más fizikai megjelenítés elkészítése az ábrázolt személyes szabadságának megsértésével történt. Másrészt a törvény a közlekedési bűncselekményekre vonatkozóan is hoz változást.¹² Az új szakasz értelmében bűncselekménynek minősül, ha valaki szándékosan zavarja a jármű vezetőjét, befolyásolva a jármű feletti ellenőrzésben, ha túlságosan kicsi követési távolságot tart más járműtől, vagy ha gondatlan vezetésbe kezd annak érdekében, hogy valamilyen felvételt készítsen, kereskedelmi célból. A sztárokat így üldöző fotósok alapesetben akár hat hónap szabadságvesztést és 2500 dollár pénzbüntetést is kaphatnak.

A szabályozás és az alapjogok

Milyen alapjogi problémák merülhetnek fel a szabályozás kapcsán? Először is az, hogy a hírességek magánéletét védő jogszabályok hogyan viszonyulnak a sajtó szabadságához. A Kaliforniai Lapkiadók Egyesületének (*California Newspaper Publishers Association*) véleménye szerint a szabályozás túlságosan kiterjedt, és sérti az első alkotmány-kiegészítést.

Ehhez kapcsolódóan egy külön alapjogi kérdés lehet a diszkrimináció tialma, amelyre az említett szervezet is felhívta a figyelmet. A szabályozás ugyanis – ahogyan az a törvények indokolásából és kommentárjaiból is kitűnik – kifejezetten a szórakoztatóiparban tevékenykedő híres emberekre koncentrál, ezért a velük foglalkozó újságírók azzal érvelnek, hogy hátrá-

¹¹ Assembly Bill No. 2479 CHAPTER 685

¹² A törvény a közlekedésre vonatkozó törvénykönyv (*Vehicle Code*) 23103. szakaszát módosította, valamint egy új szakasszal is kiegészítette (40008. szakasz).

nyosan megkülönböztetik őket azoktól, akik a politikai közszereplők magánéletéről tudósítanak, annak ellenére, hogy munkájuk módszerei megegyeznek.

Ha a szólás- és sajtószabadság amerikai „történetére” gondolunk, fontos állomás a Legfelsőbb Bíróság által eldöntött New York Times kontra Sullivan eset.¹³ Ezen ügy kapcsán született meg az ún. New York Times-szabály a közhivatalnokok (*public officials*) hivatali tevékenységével összefüggő bírálatával, becsületük megsértésével kapcsolatban. Eszerint a sajtó csak akkor vonható felelősségre, ha a tényeket tudottan valótlan tartalommal közölte, vagy ha a közlés valóságtartalmát gondatlanul figyelmen kívül hagyta. Az elv rövid idő alatt jelentős módosulásokon ment keresztül. Először a joggyakorlat a védelmet kiterjesztette a magánéleti események kommentálására is, hiszen az embereket ez is befolyásolhatta szavazáskor. (Kérdés persze, hogy ennek sikerül-e megfelelő határt húzni, hiszen az én meglátásom szerint egy közhivatalnoknak is van védett magánszférája, és csak azok a mozzanatok lennének megismerhetőek, amelyek közéleti tevékenységével összefüggnek, az arról alkotott vélemény kialakításához szükségesek.) A másik irány az volt, hogy az alanyok körét is bővítették, ezentúl egy tágabb kategóriára (*public figures*) vonatkozott a New York Times-szabály. Ez a kör – hasonlóan egyébként a magyar szabályozáshoz, vagy inkább szabályozatlansághoz – nincs meghatározva, közéjük tartoznak a politikai közéletben részt vevők, de a tudományos, kulturális, művészeti közszereplők is.

A sztároknak is magasabb tűrési határt kellett kialakítaniuk a sajtóval szemben. Viszont bizonyos esetekben legitim lehet a sajtószabadság korlátozása, így az élet, testi épség védelme érdekében, ahogyan az a legújabb paparazzi-törvényben megjelenik.

A 2010-es törvény fentebb már idézett kommentárja azt is megemlíti, hogy egyesek szerint a lesifotók elkészülésében nagy szerepe van a pletykaéhes közönségnek is, amely szeretne minél több részletet megtudni a hírességek életéről. A sztárok közszereplésével össze nem függő pletykák védelme azonban már nem lehet olyan cél, amely alkotmányosan igazolható, figyelemmel a felvételek elkészülésének módjára is.

Egy másik kérdés, hogy nem mindig a fotós a „rossz” és a sztár a „jó”, ahogyan arra egy celebekkel foglalkozó amerikai publicista, Ben

¹³ *New York Times Co. vs. Sullivan*, 376. US. 254 (1964)

Widdicombe rámutatott a paparazzi-törvényekkel kapcsolatos viták során. Gyakran előfordul, hogy a sztárok maguk adnak ki információkat magukról a médiának, a sajtónak nem kevés pénzért. Ezt természetesen megtehetik – de utána már nem perelhetnek, ha a közlést a közléshez hűen járt el.

*

A hírességek az elmúlt néhány év óta Magyarországon is egyre gyakrabban indítanak polgári és büntetőpert magánéletük védelmében. Azonban nincsen kielégítő jogi szabályozás és egységes bírói gyakorlat rájuk vonatkozóan. Bizonytalan a közszereplőnek minősülő személyek köre, és az is, hogy hol húzódik védett magánszférájuk határa. Persze Kaliforniában több embert érint a kérdés, más a sztárok és a fotósok viszonya, valamint a társadalmi környezet is, mégis érdekes és figyelemre méltó a jogi reakció. Megfigyelhető a törvények megszületése kapcsán az, hogy egy-egy aktuálisan felmerülő problémára, esetre adnak – viszonylag gyors – jogi választ, egyre sűrűbben követve egymást. A négy *bill* közül három Arnold Schwarzenegger kormányzósága idején látott napvilágot – talán a „személyes érintettség” miatt is. A szabályozásban megjelenik büntető- és polgári jogi eszköz is, ezáltal igyekezve több élethelyzetet átfogó, komplexebb védelmet nyújtani a hírességek számára.